

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 14 (1477) 1 КРАСАВІКА 2020 г.

Магілёўшчына вясення і паэтычна ПАЭТЫЧНАЯ ВЯСНА

Літаратурны клуб "Святліца" Цэнтра творчасці дзяцей і моладзі "Агат" г. Магілёва правёў сустрэчу, прысвечаную Міжнароднаму дню паэзіі, якая прыйшла ў гарадской дзіцячай бібліятэцы імя А.С. Пушкіна ў вузкім коле сяброў клуба. Папярэдне планаваўся ўдзел паэтаў Леаніда Дранько-Майсюка і Эдуарда Акуліна, аднак у сувязі з пандэміяй каранавируса іх прыезд перанесены. А заняткі нікто не адміняў.

Сусветны дзень паэзіі штогод адзначаецца 21 сакавіка. Ён быў заснаваны ЮНЕСКА ў 1999 годзе на 30-й генеральнай канферэнцыі ў Парыжы. Асноўныя яго мэты - даць магчымасць

Другая частка сустрэчы была прысвечана непасрэдна паэзіі. Сябры клуба Настасся Аўчыннікова, Ната Драздова, Валерый Папкоў, Ілля Слабодчыкаў, Ганна Сурга, Аліна Коршунава чыталі ўласнага творы і творы любімых аўтараў. Мілада Паўлава, самая малодшая ўдзельніца клуба, падзялілася сваімі лірычнымі вершамі, з якімі яна выступіла на гарадскім конкурсе творчага чытання ўласных вершаў "Сакавіцкае рэхा - III", дзе атрымала першое месца.

У літаратурным клубе "Святліца" сабралася моладзь, якая любіць паэзію. Кожны з прысутніх выказаў думку аб ролі паэзіі ў яго жыцці.

быць пачутымі тым мовам, якія знаходзяцца пад пагрозай знікнення, і падтрымаць моўную разнастайнасць з дапамогай паэтычнага самавыяўлення. Паэзія аўядноўвае людзей усяго свету, дапамагае ім зразумець адзін аднаго.

Святкаванне гэтага дні для літаратурнага клуба "Святліца" стала традыцыяй. І не выпадкова, бо менавіта 21 сакавіка 2012 года было прынята рашэнне аб яго стварэнні.

Гутарку аб паэзіі вяла Тамара Пятроўна Аўсянікова, кіраўнік літаратурнага клуба. У першай частцы сустрэчы гаварылі аб роднай мове. Цікава было ўзгадаць, што слоўнік літаратурнай мовы налічвае прыкладна 250000 - 500000 слоў, у дыялектнай мове - каля 1,5 - 2 мільёнаў слоў; што беларуская мова мае тры алфавіты, і што назвы станцый метро ў Менску напісаны не па-англійску, а беларускай лацінкай, якую Міжнародны камітэт ААН зацвердзіў у 2007 годзе для афіцыйнага ўжывання ў тапонімі.

Тое, што беларуская мова з XIV стагоддзя і да 1696 года была афіцыйнай мовай Вялікага Княства Літоўскага і з 1990 па 1995 год мела статус адзінай дзяржаўнай мовы ў Беларусі, выклікае пачуццё гонару за мову і ў той жа час не пакідае пачуццё смутку за стан мовы сёння.

Мілада Паўлава - герайні дзвюх імпрэз

Ната Драздова:

- Для мяне паэзія - мой псіхолаг, мой самааналіз і маё лекаванне.

Анастасія Аўчыннікова:

- Я не могу жыць без паэзіі. Вершы дапамагаюць мне знайсці выхад з любой жыццёвой сітуацыі. З іх дапамогаю я могу правільна ўпаратковаць свае думкі і знайсці адказ на хвалюючае пытанне.

Завяршылася сустрэча чаяваннем, фотасесіяй і абменам уражанняў.

Кацярына ШЭЙНІКАВА,
сябра літаратурнага клуба
"Святліца".

ПРЫГОЖАЕ НАСУПЕРАК ЖАХЛІВАМУ

Каранавірус
3 Кітая вываў.
Каранавірус
Прыйшоў да нас, -
спяваюць Саўка ды Грышка.

Прыйшоў. Людзі імкнуща больш сядзець дома. Некаторыя бацькі не пускаюць дзяцей у школу. Міністэрства такое дазволіла. Але настаўнікі патрабуюць: "Няхай прыдзе хачя б напісаць контрольную работу. Нам жа адзнакі за чвэрць трэба ставіць." А якую контрольную,

Мілада займаеца ў клубе "Святліца" Цэнтра творчасці дзяцей і моладзі "Агат". Клубам кіруе сябры Саюза беларускіх пісьменнікаў Тамара Аўсянікова. Яе выхаванцы не раз дэманстравалі добрыя ўзоры беларускага вершаскладання на розных конкурсах і імпрэзах. Дарэчы, спадарыня Тамара з'яўляецца ініцыятарам конкурса "Сакавіцкае рэхा", які з падтрым-

кой бібліятэкі ладзяць абласная арганізацыя Саюза беларускіх пісьменнікаў (кіраўнік - Мікалай Яцкоў) і гарадская арганізацыя Таварыства беларускай мовы (кіраўнік - Алег Дзялячоў).

Вядоўцы імпрэзы адзначылі падарункамі Вольгу Юрчанку, якой да прызывага месца не хапіла аднаго бала. Але так бывае: прачытаеш першы радок і адразу адчуваеш - гэта паэзія.

У выраі мае буслы даўно...

Пра што адзін толькі гэты радок? Тут і пра радзіму, і пра сябе, пра доўгую пройдзеную дарогу, тут і смутак, але смутак светлы, бо ўсё ж буслы вяртаюцца з выраю і вяртаюцца заўсёды ў свае гнёзды. Дарэчы, радок выразна беларускі, яго не атрымаеца дакладна перадаць рускай мовай, бо там няма адпаведніка слову "вырай". Спадарыня Вольга, былая настаўніца рускай мовы і літаратуры, распавяла, што з'ездзіла ў Вільню на пахаванне Каўстуся Каліноўскага і яго паплечнікаў, і нешта адбылося ў яе душы: ёй захацелася пісаць беларускія вершы, якіх яна раней не пісала.

Упрыгожыў імпрэзу бард Васіль Аўраменка сваімі спевамі. Ён пахваліўся сваёй радасцю: выдавецтва "Кнігазбор" толькі што выдала яго зборнік джаз-моўных вершаваных практыкаванняў "Кругі і колы". Зборнік атрымалі ў падарунак усе прызёры конкурсу. Астатніх ён запрасіў на презентацыю, якая адбудзеца вечарам 10 красавіка ў магілёўскім грамадскім цэнтры "Кола".

Жыве і квітнёт беларуская паэзія!
Міхась Булавацкі.

Ратавальнік мовы

**Пайшоў у Нябесную Беларусь сталы сябар рэдкалегіі
“Нашага слова” прафесар Павел Сцяцко**

Яшчэ Вальтэр парабоўваў мову з расквітнелым садам. Але каб сад квітнеў вясной, а летам пладаносіў, яго траба даглядаць круглы год. Спілоўваць сухія галіны, знішчаць жукоў-караедаў і раслін-паразітаў, што звыклі жывіцца чужым сокам. Сад сам не здольны абараніцца, ачысціцца ад паўзучай набрыдзі. Яму патрэбен садоўнік.

Вось такім клапатлівым садоўнікам у садзе беларускай мовы быў Павел Сцяцко - адзін з найлепшых айчынных мовазнаўцаў, які на 91-м годзе жыцця пакінуў гэты свет у шпіталі пад Гародніем. Усё жыццё ён ратаваў ад русіфікацыі родную мову, яго ёмістая книга "Культура мовы", як на маё разуменне, павінна быць настольнай для ўсіх, хто піша па-беларуску.

У гэтым даведніку Павел Сцяцко падрабязна разгледзеў 1500 выпадкаў за смечвання нашай мовы чужамоўнымі калькамі, пазычанымі без асаблівай патрэбы словамі і словазлучэннямі і якіх, трэба прызнаць, да гэтай пары безліч у нашых нарматyўных слоўніках. Гарташ іх, і ажно душа сцінаеца, калі на вочы трапляюць казначэй, узносы, мсцівец, прыхожая, вярыцельная грамата, ваеннаслужачы, лечачы ўрач... Як быццам у беларускай мове няма ёмкіх і дакладных адпаведнікаў: скарбнік, складкі, помнік, вітальня, дверчы ліст, вайсковец, лекар...

Павел Сцяцко толькі адпаведнікі якраз і знаходзіў, і чытачам сваім даводзіў эта згоднасць іх ужывання. Цярпіла і даступна, як школьнікам на ўроку. Пащукаўшы ў запасніках народнай памяці, ці - зазіруўшы ва ўласную кішэнню, а часам і паклікаўшы на дапамогу чуйных да мовы класікаў Максіма Гарэцкага ці Кузьму Чорнага, Янку Брыля ці Фёдара Янкоўскага.

З гарадзенскім доктарам філалогіі многія не пагаджаліся, крыйтыкавалі за моўны радыкализм. Найперш другі доктар з таго самага Гарадзенскага дзяржаўнага ўніверсітета імя Янкі Купалы - Іван Лепешаў. Што ж, два мядзведі ў адным берлагу ўжыцца не маглі. Іван Якаўлевіч складаў свае фразеалагічныя слоўнікі сыходзячы з больш памяркоўных пазіцый. Павел Уладзіміравіч любіў секануць з пляча, вінавацічы калегу ледзь не ў капітуляцыі перад "руским миром". Я спрабаваў іх прымірыць, даводзячы прафесару Сцяцко, што і слоўнікі прафесара Лепешава патрэбны, паколькі фіксуюць сучасны стан мовы - з усімі яе хваробамі і хібамі. А каб знайсці дзеясныя лекі, трэба ведаць гісторыю захворвання.

Быў ў Сцяцка сутычкі і з самім Кандратам Крапівой, які ў таленавіта напісаных байках высмеіваў дыпламаваных бараноў, а ў мовазнаўстве (як віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук і адказны за ўсе акадэмічныя слоўнікі) почасту запальваў перад імі зялённае свягло. Павел Уладзіміравіч прыгадваў, як на канферэнцыі па нармалізацыі беларускай мовы, якая праходзіла ў 1972 годзе, Крапіва заклікаў пісьменнікаў часцей калістатаца адрэдагаваным ім ды яго паслядоўнікамі слоўнікамі. І малады мовазнавец смела запярэчыў акадэміку: "Няўжо беларускі пісьменнікі настолькі непісьменныя, што будуць тримацца, як п'яны плоту, вашых слоўнікаў?"

Павел Сцяцко даглядаў і мілаваў сад мовы самааддана, ахвяраваўшы адпачынкам і сямейным жыццём. Помню, як неяк улетку ён цэлы месяц жыў у свайго сябра і майго школьнага настаўніка Пятра Марціноўскага ў містэчку Дзярэчын на Зэльвеншчыне. Там, дарэчы, мы і пазнаёміліся

у 1984 годзе. Думаецце, прафесар адпачываў? Не, ён ледзь не штодня выбіраўся ў падарожжы па навакольных вёсках, не мінаючи сваё роднае Грабава, гутарыў з людзьмі. У выніку сабраў і выдаў "Зэльвенскі слоўнік" і ўжо адной гэтай сваёй працай сплаціў доўгі зямлі, дзе прыйшоў на свет у далёкім 1930 годзе.

З Паўлам Уладзіміравічам мы закончылі адну і ту ю Дзярэчынскую школу. Ён у пасляваенным 1947-м, я - на трыццаць сэм гадоў пазней. У гасцінай хаце Пятра Марціноўскага, за чаркай "марціні" (так мы называлі самаробнае настаўнікава віно) будучы карыфей мовазнаўства расказваў, як вучыўся пры немцах у беларускай школе. Падкрэсліваў - у беларускай і мовай, і ўсім духам выкладання. Заняткі адбываліся ў былым палацы Сапегаў, які ў 1943 годзе спалілі партызаны...

За ўсю сваю гісторыю Дзярэчынская школа наўрад ці прыгадае больш здольнага вучня - першы клас Павел адолеў усяго за два месяцы, з трэцяга пераступіў адразу ў пяты, а з пятага сягнуў сходу ў сёмы! Перад гэткім націскам падкага да наўкі юнака здаўся без бою (без экзаменаў) Гарадзенскі педінстытут, які ў 1991 годзе даверыў сваіму колішніму выпускніку кафедру беларуска-славянскага мовазнаўства.

Дзесяць кандыдатаў і адзін доктар філалагічных навук - вучні Паўла Сцяцко. Можна з поўным правам гаварыць пра яго наўковую школу. А колькі па ўсёй Беларусі завочных вучняў Паўла Уладзіміравіча, якім пасля прачытання ягоных кніг нібы вочы нанова адкрыліся! У Герадотавай "Гісторыі", у кнізе чацвёртай, гаворыцца пра племя будзінаў, якое жыло ў міжрэччы Прывіці і Гарыні. Тыя будзіны доўгі час жылі ў падніволі і амаль раззвучыліся размаўляць пасвойму, а потым усё ж скінулі чужое ярмо і (цытую Герадота) "былі ўражаныя прыгажосцю роднай мовы". Гэтак і многія беларусы, прачытаўшы кнігі гарадзенскага прафесара, адчуваюць сябе малапісьменнымі і зразумеюць, што памылкова засвоілі не ту мову...

Павел Сцяцко нарадзіўся ў дзень смерці Сталіна і ўсё сваё жыццё паклаў, каб сарваць бальшавіцка-імперскую зашмаргу з беларускай мовы. І зашмарга тая, дзякуючы яго выслікам, адчувальна паслабла.

А памёр напярэдадні Дня Волі, перад Звеставаннем. Сумная для нас, камусьці гэта вестка, магчыма, прынесла радасць. Можа, і на нябёсах хтосьці пажадаў вывучыць не сапсанавую русіфікацыю самабытную беларускую мову...

Mihail SKOBELA.

Міжнародны дзень паэзіі на "Экватары"

Няпростыя зараз часы. Але, нягледзячы на гэта, літаратурны клуб "Экватар" усё ж такі вырашыў хадзіць бібліятыкі колам адсвяткаваць Міжнародны дзень паэзіі, які значыцца ў календары 21 сакавіка. У рэшце рэшт, каранцін у нашай краіне пакуль не абвешчаны, і забаронены толькі масавыя мерапрыемствы.

Дык вось, самая смелая творчыя асобы, якія маюць дачыненне да экватарыяльнай суполкі, сабраліся 22 сакавіка ў бібліятыцы № 1 імя Л. М. Талстога. Распачала паседжанне шэф-рэдактар клуба Інга Вінарская, якай прывітала прысутных і ўспела павіншавала іх з Міжнародным пастычнымі святымі. Таксама Інга распавяла пра шэраг канцэртаў, якія правяла канцэртная брыгада клуба ў лютым 2020 года. Асобна вядоўца спынілася на канцэрце ў Ваеннае акадэміі Рэспублікі Беларусь, які быў праведзены 23 лютага, і прадэманстравала сабраўшымся Грамату, якой быў узнагароджаны літаратурны клуб "Экватар" пасля гэтага канцэрту.

Святочную праграму 22 сакавіка, прысвечаную Міжнароднаму дню паэзіі, распачала прафесійная паэта і пісьменніца Вольга Любашына. Яна чароўным, мілагучным голасам прачытала напамяць шэраг сваіх вершаў. Дарэчы, канцэрт у Ваеннае акадэміі падрыхтавала і правяла менавіта Вольга, прычым на высокім узроўні.

Паэт Вячаслаў Данілаў піша вельмі прафесійныя, але пераважна сумныя вершы. Некалькі з іх ён прачытаў прысутным. Але вядоўца настаяла, каб прагучалі і аптымістычныя, вясёлыя вершы гэтага аўтара. Тады прысутныя пачалі опус пра высокую баскетбалістку ў кароткай спадніцы і з глыбокім дэкальтэ, і твор гэтых быў прывітаны ўсмешкамі прысутных.

Сямейная пара - Міша Піліпец і Каця Дрозд - частыя гості на мерапрыемствах літаратурнага клуба "Экватар". На святынне Міжнароднага дня паэзіі яны прыйшлі таксама. Міша Піліпец прачытаў шэраг сваіх вершаў для прысутных. Каця Дрозд

выканала некалькі Мішыных вершаў - яна заўсёды так робіць, бо сама вершаў не піша, але з'яўляецца вялікай прыхильніцай і Мішынай паэзіі, і пазіціўнай.

Паэтка Клаудзія Максімава не прысутнічала на мерапрыемствах "Экватара" з восені мінулага года, і на гэта ёе была важкая прычына: Клаудзія амаль пайгады знаходзілася ў азіяцкім турнэ. Жанына наведала шэраг краін таго рэгіёну, у прыватнасці, некалькі месяцаў правяла на індыйскім Гаа. Сабраныя пачулі ад Клаудзіі нізу вершаў, якую паэтка прывезла са свайго вандруючага.

Сямейства Быкавых прыехала на паседжанне "Экватара" ў складзе бацькі Рамана, маці Валянціны і сына Дзмітрыя. Валянціна Быкава прачытала прысутнымі свой верш, які вядоўца назвала баладай і нават паэмай, бо верш быў дастатковая доўгі. Што тычыцца Рамана і Дзмітрыя, то разам яны стварылі творчы дуэт "Змітрок". Абодва спявоўца і граюць на гітарах: Раман - на звычайнай, Дзмітрый - на электрычнай. Песні яны выконваюць на вершы Рамана. Присутныя пачулі звыш дзесяці песен у выкананні дуэта "Змітрок", прычым Раман і Дзмітрый выходзілі да аўдыторыі двойчы - такія вось два "аддзяленні" імправізаванага канцэрту атрымаліся.

Супрацоўніца Інстытута літаратуры звестаўства імя Янкі Купалы НАН Беларусі Таццяна Барысюк шчыра павіншавала прысутных са святым - Міжнародным днём паэзіі. Яна трохі распавяла прысутным пра сваю работу ў Інстытуце літаратуразнаўства, а працуе яна ў аддзеле міжнародных літаратурных сувязей. Потым Таццяна прачытала шэраг сваіх вершаў з нізкі "Платанічнае каханне", якая была надрукавана ў альманаху "Літаратурны экватар" № 8 (10) за 2019 год.

Напрыканцы паседжання выступала Інга Вінарская. Яна запрапанавала прысутным падумашы, а потым кожнаму па чарзе назваць сваю любімую лічбу. Па гэтых лічбах Інга адгортвала нумары старонак сваёй кнігі "Солнце поэтов" і чытала вершы, што знаходзіліся на старонках з названнымі лічбамі-нумарамі. Атрымалася цікава. Нешта містычнае ў гэтым было. І нездарма, бо звычку менавіта так чытатці вершы для аўдыторыі Інга Вінарская некалі пераняла ў знакамітай рускай паэткі Рымы Казаковай, з якой добра была знаёма.

Кожнага выступоўцу сабраная аўдыторыя шчыра вітала воллескамі. У той дзень у бібліятыцы Талстога панаваў цудоўны творчы настрой. Разышліся ўсе радасныя і натхнёныя.

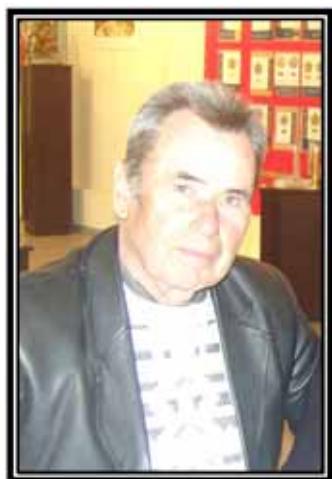
Дасць Бог, хутка літаратурны клуб "Экватар" збярэзца зноў!

*Інга Вінарская,
паэтка, пісьменніца, журналістка.*

У Шклове праішла вечарына памяці аўтара шклоўскага гімна

У мінулую нядзелю ў Шклове ў грамадскім цэнтры "Мост" раённая арганізацыя ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" правіла вечарыну прысвячаную памяці Заслужанага дзеяча культуры Беларусі Віталія Аляксеевіча Бабчанкі, чалавека, які доўгі час узнічальваў Шклоўскую музичную школу і ёсё сваё жыццё прысвяціў адданай працы на ніве культурнага жыцця Шклоўшчыны. Нагода да мерапрыемства - 85-годдзе з дня яго нараджэння.

Віталій Аляксеевіч Бабчанка нарадзіўся 22 лютага 1935 года ў горадзе Гомелі ў сям'і рабочага-кавала. У 1954 годзе скончыў школу ў мястэчку Нова-Данбас на Украіне, куды пераехалі яго бацькі. Пасля тэрміновай службы ў арміі закончыў Магілёўскую музичнае вучылішча імя Рымскага-Корсакава і ў 1961 годзе быў размеркаваны ў Шклоў выкладчыкам па класу баяна ў музичную школу.

З 1970 года ён узнічальвае шклоўскую музичную школу і працуе на гэтай пасадзе больш як чвэрць стагоддзя. Адначасова вучыцца ў Белдзяржкансерваторыі, якую скончыў у 1974 годзе. У 1969 годзе з выкладчыкамі музичнай школы ствараецца ансамбль народных інструменту, нязменным яго кірауніком на доўгі час становіцца Віталій Бабчанка. Ансамбль аб'ядноўвае каля 20 чалавек. У яго рэпертуары творы беларускіх і замежных кампазітараў. Галоўная задача калектыву - цікаўнасць да народнай музыкі і яе папулярызацыя. Ансамбль прымаў актыўны ўдзел у розных культурніцкіх мерапрыемствах раёна, абласных аглядах, конкурсах, рэспубліканскіх фестывалях, выступаў у іншых рэгіёнах і замежжы. Кожная сустрака з гледачамі заўсёды карысталася нязменным поспехам. Яго ўдзельнікі і кіраунік неаднаразова ўзнагароджваліся граматамі Міністэрства культуры Беларусі і ўпраўлення культуры аблыскамі. Ганароное званне "народны" ансамблю прысвоена ў 1980 годзе за высокі ідэйна-мастацкі ўзровень рэпертуару і выкананіе майстэрства.

На мяжы 60-70 гадоў, сутчна з новай новамоднай хвалій па гарадскіх задворках загучалі куплеты пад славутыя тры гітарныя акорды. Адпаведна гітара становіцца ўжо не проста музичным інструментам. Яна набывае нейкі своеасаблівы модны брэнд. Па ёсёй дзяржаве вельмі хутка расце колькасць вакальн-інструментальных ансамбліў, дзе галоўным музичным інструментам з'яўляецца электрагітара. Віталій Аляксеевіч, як апантаны да музыкі чалавек, у адпаведнасці з духам таго часу, адначасова з народным стварае і эстрадны музичны калектыв пры клубе "Чырвоны Каstryчнік" папяровай фабрыкі "Спартак". Клуб "Чырвоны Каstryчнік" арганізуе рэгулярныя танцавальныя вечарыны, дзе гучаць сучасныя музичныя творы. Невялікі калектыв хутка становіцца папулярным у Шклове. Амаль у кожным гарадскім культурніцкім мерапрыемстве абавязкова прымае ўдзел новамодны ансамбль з бліскучымі гітарамі і электрамузичным абсталяваннем.

З успаміну Аляксандра Грудзіны: "У 1971-1972

гадах я быў у складзе музыкантай-гітарыстаў калектыва пад кірауніцтвам Віталія Бабчанкі. Добра памятаю, з якім вялікім імпэтам праводзіліся рэпетыцыі, як усе ўдзельнікі хваляваліся перад кожным выступленнем. Безумоўна, галоўным завадатарам быў менавіта яго кіраунік. Віталій Аляксеевіч пісаў музыку, рабіў аранжыроўкі, вучыў нас музичнай грамаце і вельмі строга патрабаваў ад нас дасканалага выканання партітуры. Высокі ўзровень і дасканаласць выканання музичных твораў пасадзейнічалі таму, што ансамбль быў запрошаны ў Менск для запісу на рэспубліканскім радыё".

Знаходзячыся на заслужаным адпачынку, Віталій Аляксеевіч па-ранейшаму імкнуўся ўдзельнічаць у культурным і грамадскім жыцці раёна. У 1995 годзе ён стварае ансамбль народнай песні і музыкі "Бліскавіца" на базе раённага Дома культуры. Галоўная задача калектыву - народныя песні, самабытны беларускі фальклор, сучасная беларуская песня. Віталій Аляксеевіч піша музыку, рабіць аранжыроўкі. Галоўнай візіткай музичнага калектыву становіцца яго песня "Шклоўчанка", створаная на слова мясцовага літаратара Лявона Анціпенкі. Калектыву хутка набывае папулярнасць. "Бліскавіца" - лаўрэат рэспубліканскага фестывалю камернай музыкі ў Мсціславе, міжнародных фестываляў: "Дняпроўская галасы" ў Дуброўне, "Вянок дружбы" ў Бабруйску. Удзельнічае ў рэспубліканскіх святах "Дзень беларускай пісьменнасці", "Даждынкі", выступае ў многіх кутках Беларусі і ў замежжы. У 2002 годзе ансамблю прысвоена ганароное званне "народны". Праз два гады створаны ім музичны калектыв Віталій Аляксеевіч перадае маладзейшаму пакаленню музичных творцаў.

Аднак, ужо не малады чалавек, Віталій Аляксеевіч не можа без творчасці. Ён працаўшоў працаўшоў музичным кірауніком у Кучарынскім сельскім Доме культуры, Шклоўскім прафесійным ліцэі № 12, заўсёды адклікаўся на прапашыўкі.

новы нечым дапамагчы ў культурна-музычных мерапрыемствах. З'яўляўся актыўным удзельнікам "Літаратурнага салона", які пэўны час працуе пры раённым гістарычна-краязнаўчым музеі.

З доўгі час, працуячы на ніве музичнай творчасці, Віталій Бабчанка паспрыяў таму, што вялікая колькасць жыхароў Шклоўшчыны, вучняў музичнай школы і ўдзельнікаў маастацкай самадзейнай абдузлася да музичных здольнасцей і ўвогуле дакранулася да "яе вялікасці" культуры. Пад кірауніцтвам Віталія Бабчанкі падрыхтавана шмат будучых прафесійных музыкантаў. Сярод іх народны артыст Беларусі Васіль Райнчык - прафесар, кампазітар, кіраунік вакальн-інструментальнага ансамбля "Верасы", маладзёжнага тэатра эстрады. Аднак 30 ліпеня 2010 года, пасля цяжкай хваробы, Віталій Бабчанка пакінуў гэты свет. Па ўспамінах яго жонкі Рымы Іванаўны, апошнім яго жаданнем было ўзяць у рукі баян.

Віталій Аляксеевіч Бабчанка ўзнагарожаны Ганаровай Граматай Вярхоўнага Савета БССР, Граматай Прэзідiuma Вярхоўнага Савета СССР, знакамі I і II ступені Усесаюзнага фестывалю самадзейнай творчасці. У 1990 годзе ён атрымаў званне Заслужанага дзеяча культуры Беларусі. Разам з Лявонам Анціпенкам ён з'яўляецца аўтарам гімна горада Шклова.

У гэты вечар сваімі ўспамінамі пра жыццё і творчасць таленавітага музыканта і педагога падзяліліся быўшыя калегі, сябры і проста жыхары Шклова, якія яго добра ведалі.

Пётр Мізурскі,
намеснік Шклоўскай арганізацыі ТБМ.

Дзень Волі на Лідчыне

Традыцыйным чынам адзначылі Дзень Волі на Лідчыне. Грамадскія актыўісты, сябры БНФ і ТБМ, наведалі памятныя месцы і месцы пахавання змагароў за беларускую волю розных часоў - ад паўстання 1863 года да падзеі Другой сусветнай вайны.

Абавязковай часткай праграмы адзначэння Дня Волі было наведанне месца пахвання Міністра абароны Беларускай Народнай Рэспублікі - генерала Кіпрыяна Кандратовіча. Расказвае старшыня Лідскай раённай арганізацыі Партыі БНФ і БНФ "Адраджэнне" Сяргей Пантур:

- Адбылося традыцыйнае мерапрыемства. Мы ўшанавалі памяць усіх вядомых змагароў Лідчыны, якія змагаліся за волю Беларусі. І наведалі магілы людзей, якія непасрэдна звязаны з БНР, напрыклад, генерал Кіпрыян Кандратовіч. Эта наше традыцыйнае мерапрыемства, мы штогод яго ладзім, бо трэба памятаць сваю гісторыю, гэта патрыятычнае выхаванне і наказ будучым пакаленням.

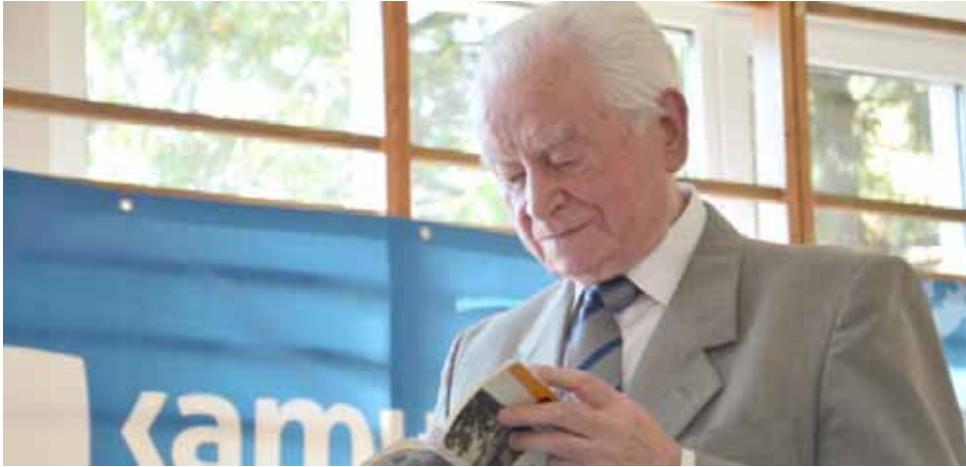
Завяршылася адзначэнне Дня Волі наведаннем памятнага каменя "100 гадоў БНР", які быў усталяваны за кошт мясцовага мецэната два гады таму ля грэка-каталіцкай капліцы па вуліцы Каўсюя Каліноўскага ў Лідзе.

Беларуское Радыё Рацыя.

Паэту Віктару Шведу споўнілася 95 гадоў

23 сакавіка выдатнаму беларускаму паэту Віктару Шведу споўнілася 95 гадоў.

Віктар Швед - паэт, перакладчык, журналіст, а цяпер і мемуарыст. Нарадзіўся 23 сакавіка 1925 года ў вёсцы Мора, на Гайнаўшчыне. Сузаснавальнік Беларускага літаратурнага аб'яднання "Белавежа" і сябтар Саюза польскіх пісьменнікаў. У 2015 г. быў уганараваны ордэнам Францыска Скарыны. Віктар Швед дэбютаваў у 1957 г. вершам "Я беларус" у беларускім тыднёвіку "Ніва". Напісаў і апублікаваў некалькі дзясяткаў зборнікаў вершаў на беларускай і польскай, беларускай, польскай і украінскай мовах. Перакладае з беларускай, расейскай, польскай і украінскай моў на польскую, з польскай -

Беларускае Радыё Рацыя.

на беларускую. Нідаўна праGRAMMай радай тыднёвіка "Ніва" была выдадзеная кніга ўспамінаў Віктара Шведа "З мора ў горад", а менскае выдавецтва "Кнігазбор" выдала кнігу Сяргея Чыгрына са Слонімам "Мора Віктара Шведа". Кніга прысвечана жыццю і творчасці старэйшага беларускага паэта з Беластока. У яе ўвайшлі артыкулы аўтара і гутаркі, напісаныя ім у розны час. Яны адлюстроўваюць жыццёвые і творчы шлях Віктара Шведа, які пачынаўся з вёскі Мора Гайнаўскага павета. Віктар Швед жыве ў Беластоку. Пастаянна друкуеца ў беларускіх зборніках вершаў на беларускай і польскай, беларускай, польскай і украінскай мовах. Перакладае з беларускай, расейскай, польскай і украінскай моў на польскую, з польскай -

Віктару Шніпу - 60

Беларускаму паэту Віктару Шніпу 26 сакавіка споўнілася 60 гадоў з дня нараджэння. Як ён казаў сам, яму ў жыцці пашанніцавала, што з сямнаццаці гадоў знаходзіўся

сярод творчых людзей. Напачатку па запрашенні Яўгена Крупенікі хадзіў на літаб'яднанне "Крыніцы" пры "Чырвонай змене", у якой 17 жніўня 1977 года была надрукавана яго першая падборка вершаў. Алеś Barys Bal' (Барыс Бал') ён сам у 1980 годзе пры валожынскай раёнцы "Працоўная слава" стварыў літаб'яднанне "Рунь", якое па сёння працуе. Цяпер яно пры Доме культуры і мае званне народнага літаб'яднання. Кіруе ім паэтка Валянціна Гіруць-Русакевіч. Далей была вучоба ў Літінстытуце ў Маскве, дзе пазнаёміўся з будучай жонкай Людмілай Рублеўскай. Заняткі былі заняткамі, а размовы пасля вучобы давалі яшчэ болей, чым літінстытут. Пасля вучобы працеваў у часопісе "Беларусь", газетах "Наша слова"

і "Літаратура і мастацтва". І вось ужо шасціццаць гадоў - у выдавецтве "Мастацкая літаратура".

Кожны дзень працуе з рукапісамі, з творчымі людзьмі. І сям'я ў яго творчая - жонка Людміла пісьменніца, дзеці мастакі. Вераніка і Максім школьнікамі пісалі вершы па-беларуску. Друкаваліся. Цяпер толькі чытаюць. І хоць Віктар Шніп у апошні час піша прозу, але сябе празаікам не лічыць. Ён быў і застаецца найперш добрым пазтам:

*Зайздроичу зоркам, што даўно згарэлі,
А іх свято ў Сусвеце ўсё ідзе.*

*Далёка зоры... Продкі ўверх глядзелі,
Каб у дарозе не блудзіць нідзе.*

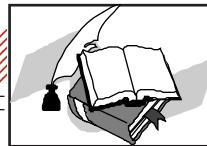
Віктар Шніп напісаў і выдаў дзесяткі зборнікаў вершаў, перакладаў, кніг дзённіковых записаў. І працягвае працеваць далей. Тому жадаем яму творчых адкрыццяў, новых кніг і вядома ж - здароўя.

*Барыс Бал',
Беларускае Радыё Рацыя.*

Вішуем сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў красавіку

Абакунчык Галіна
Абрамовіч Віталь Мар'янавіч
Адынец Сяргей
Аксак Валянціна Іванаўна
Аляксандраў Уладзімір Леан.
Аляхновіч Андрэй Пятровіч
Анацка Дэмітры Юр'евіч
Андрэнка Таццяна Пятроўна
Апяцёнак Мікалай Мікалаевіч
Арабей Віталь Генадзевіч
Арлоў Сяргей Аляксееўч
Арэп'ева Вольга Генадзеўна
Асіеўская Крысціна Энерест.
Астапенка Аляксандр
Астапенка Рыгор Яўгенавіч
Астраўцоў Сяргей Аляксандр.
Атрашынка Сяргей Нікіфар.
Аўшукоў Леанід Аляксандр.
Ашурыйк Андрэй Міхайлавіч
Багдановіч Юры Уладзіміравіч
Базікін Юры Іванавіч
Балушчанская Ірына
Бандарэнка Зінайда Аляксандр.
Бараноўская Вольга Аляксан.
Бараноўскі Уладзімір Мікал.
Барскі Віктар Яўгенавіч
Барысевіч Даніла Андрэевіч
Басякова Аліна
Болтак Аляксандр
Брыллеўская Наталя Міхайл.
Будай Людміла
Булатоўскі Ариём Ігаравіч
Бульянкова Яніна
Бухоўская Яніна
Быль Віталь Анатольевіч
Вайцехоўч Зінайда Афанас.
Вайцехоўч Эдуард Антонавіч
Вайцехоўч Марыя
Вакар Людміла Уладзіміраўна
Валадзько Вадзім Пятровіч
Валынец Алена
Варган Віталь
Васільёў Павел Аляксееўч
Васількоў Віталь Рыгоравіч
Ваўкаўш Яўген
Вераб'ёў Віталь
Вінаградаў Дэмітры Мікал.
Вінаградаў Павел Юр'евіч
Войкель Павел Анатольевіч
Воўкава Вікторыя Анатол.
Вярбоўская Ірына Леанідаўна
Гагалінская Людміла
Гаёўская Аляксандра Рамуал.
Гапанович Іван
Гарадовіч Ала Леанідаўна
Гардынец Лідзія Міхайлаўна
Гарэлікаў Тамара Пятроўна
Гасюк Марына
Гладкая Анастасія Мікалаеўна
Гоеўская Алесія
Грыгаркевіч Вадзім Юр'евіч
Грынявецкая Надзея Канстан.
Грынявіцкі Юры Анатольевіч
Грыцкевіч Аляксандра Аляк.
Гуркова Аніта Гражына Аляк.
Гучак Вольга Уладзіміраўна
Дайлік Павел Канстанцінавіч
Дарафейчык Ганна
Дарога Мікалай Філіповіч
Даўгашэй Галіна Аляксандр.
Дзэмідзенка Анастасія Аляк.
Дзенісевич Ніна
Дзінгілеўскі Віталь Віктаравіч
Дзъячкоў Алег Уладзіміравіч
Дзяబёлай Алена Віктараўна
Дзягілевіч Галіна
Дзям'яненка Алесія Мікалаевіч
Дзяргач Галіна Іванаўна
Доўкіна Ірына
Драйлік Алена Уладзіміраўна
Дубцкая Сяпаніда
Дулько Вольга
Дундалевіч Людміла
Ельшэвіч Ірына
Ермаловіч Канстанцін Уладзім.
Жукаў Вітаўт В.
Заблоцкі Максім Мікалаевіч
Завадская Алена Міхайлаўна
Занкевіч Вольга
Захарэвіч Алена Міхайлаўна
Зверава Тамара Мікалаеўна
Звирок Андрэй Сяргеевіч
Зелянёўская Аксана Міхайл.

Зіноўева Святлана
Зуева Ларыса Алегаўна
Іванова Ніна
Іваноў Ігар Віктаравіч
Івашчанка Аляксандар Анатол.
Ільніцкі Кірыла
Ільючык Мікалай Антонавіч
Іотчанка Настасся Аляксееўна
Іўчына Таццяна Сяргеевна
Кабзар Анатоль Ігаравіч
Кадушкевіч Іван Антонавіч
Казакевіч Юры Аляксандр.
Казловіч Алена
Казмерчак Ігар Міхайлавіч
Калядзіна Надзея Сяргеевна
Калядзіна Наталля Васільевіч
Камлюк Алеś Антонавіч
Канановіч Аляксандар Алякс.
Канапацкі Вадзім
Караленя Жанна Сямёнаўна
Карлінскія Тамара Іванаўна
Карповіч Алесь Аляксандр.
Касая Ганна
Кастусёў Рыгор Андрэевіч
Касцянчик Святлана Васіл.
Кацэвіч Ірына Мікалаеўна
Качан Алена Станіславаўна
Кашалькова Марыя Якаўлеўна
Кашэль Кастусь
Кісялёва Святлана
Клішевіч Ігар Уладзіміравіч
Кніт Уладзімір Міхайлавіч
Кракоўны Яўген Аляксандр.
Краснаслецкі Дзяніс
Красоўская Наталля Леанід.
Крэцкі Віталь
Кузьміна Даўр Міхайлаўна
Кузняцоў Канстанцін Канст.
Кулак Віктар Уладзіміравіч
Кулаковіч Уладзімір Уладзім.
Кульбака Аляксандар Пятровіч
Курачыцкі Андрэй
Куропін Мікіта
Кусянкова Любоў Яўгенаўна
Кушчанка Карына Аляксандр.
Лавіцкі Мікалай Емільянавіч
Лакуцін Сяргей Дэмітрыевіч
Лапуть Ірына Сяргеевна
Лапцік Таццяна Яўгенаўна
Латушка Раман Андрэевіч
Леановіч Аляксандра
Леванцэвіч Лена Васільевіч
Лепушэнка Максім Алегавіч
Леўчанка Ганна Паўлаўна
Лісай Генадзь Станіслававіч
Літвіноўская Алеся Генадз.
Лічко Уладзімір Яўгенавіч
Лука Алена Вячаславаўна
Лукашовіч Юры Аляксандр.
Лысая Наталля
Лівова Ганна Леанідаўна
Ляхоцкая Алена
Ляшчоў Віктар
Максімовіч Кацярына
Малец Надзея
Малічэўскі Павал Віктаравіч
Мамантава Любоў
Манкус Артур Эдуардавіч
Манкус Канстанцін Віктаравіч
Манько Агата Антонаўна
Манько Алесія
Маразюк Анатоль Васільевіч
Марозава Наталля Анатол.
Марчук Дэмітры Іванавіч
Маслюкоў Тэльман Віктаравіч
Матвеева Ганна
Мацвеева Таццяна Віктараўна
Мацельскі Міхась Альфрэд.
Мельнікаў Ала
Міцкевіч Вольга Уладзімір.
Міцынска Валянціна Алякс.
Мішур Юльяна Дэмітрыевіч
Нагорная Аліна Аляксандр.
Несцяровіч Антаніна Андр.
Шэвяцкі Аркадзь Вітальевіч
Падэнка Наталля Анатольевіч
Пазнухова Васіліса Міхайл.
Паклонская Людміла
Панкоў С.А.
Паплаўскі Анатоль Уладзімір.
Папоў Ігар Селівёрставіч
Пархімчык Віктар Вікторавіч
Парэчына Зінаіда Паўлаўна
Пастухоў Міхал Іванавіч
Пашук Таццяна Дэмітрыевіч
Петрашэвіч Арцём
Плахатнік Святлана Паўлаўна
Пракаповіч Георг Дэміт.
Пушкіна Яніна Аляксандраўна
Пішанічны Юры Рыгоравіч
Пяткевіч Дзяніс
Пятроўская Лізавета
Рабецкая Таццяна Юр'евіч
Райчонак Ада Эльеўна
Раманчук Раіса Міхайлаўна
Рудакоў Алег Васільевіч
Русецкі Сяргей Васільевіч
Савельева Тацияна Анатол.
Савіч Валер Уладзіміравіч
Сакалоў Юры Аляксандравіч
Сакалоўская Вераніка Пятр.
Сакалуха Алеś Іванавіч
Саладкевіч Ганна Міхайлаўна
Сацута Іван Уладзіміравіч
Северцаў Мікалай Аляксандр.
Селуянаў Ала
Сівук Кацярына
Сідараў Сяргей
Сільнова Людміла Данілаўна
Сіўковіч Валянціна Мікал.
Скакоўская Марыя Вітальевіч
Скідан Аляксандар Пятровіч
Снапкоўскі Сяргей Уладзімір.
Соркіна Іна Валер'ёна
Станіславенка Ганна Рыгор.
Статкевіч Андрэй Ігаравіч
Сташулёнак Іван Іванавіч
Стрыжак Андрэй Сяргеевіч
Стрэцскене Валянціна Канст.
Сугак Вадзім Канстанцінавіч
Сулецкая Ніна Андрэевіч
Сцяпук Валянціна Андрэевіч
Сыцько Кірыл Валер'евіч
Сцяпко Таццяна Сяргеевіч
Таболіч Алена Уладзіміраўна
Талпека Дзмітры Міхайлавіч
Тарарака Алена
Труноў Віктар Іванавіч
Тушынскі Дзяніс Міхайлавіч
Усціновіч Юры
Федуковіч Вольга Мікалаеўна
Фейгіна Сафія Георгіеўна
Філіпчанка Дзяніс Уладзімір.
Фінагенаў Антон Аляксандр.
Фурс Антон Вікторавіч
Фэйгіна Сафія Георгіеўна
Фясенка Іван Іванавіч
Хаданёнак Марыя Іванаўна
Хадаровіч Ганна Уладзімір.
Хальманцэвіч Сяргей Анатол.
Хильмановіч Уладзімір Іван.
Хлапянюк Наталля Андрэевіч
Царук Юлія
Целеш Лявон Сцяпанавіч
Цехановіч Зміцер
Цімохіна Марыя Максімаўна
Ціханаў Максім Вікторавіч
Цярохін Уладзімір Станіслав.
Цярэшка Васіль Яўгенавіч
Чабатарўская Тамара Маць.
Чаеўская Ала Канстанцінаўна
Чарняўская Святлана Сярг.
Чарняўскі Міхал Давыдавіч
Чарткоў Алег Алегавіч
Чырвонава Вікторыя Мікіт.
Чырэц Дэмітрый Аркадзьевіч
Чэбатарэўская Тамара Мацв.
Шапялевіч Валянціна Рыгор.
Шаўра Юры Міхайлавіч
Шаўцоў Раман Ігаравіч
Шашкель Ніка Пятроўна
Шкобрава Вольга Піліпаўна
Шук Надзея
Шумчык Франц Станіслававіч
Шут Павел Васільевіч
Шчукін Міхаіл Уладзіміравіч
Шчыракова Ларыса
Шэвяка Аляксандар Пятровіч
Юржыц Святлана Леанідаўна
Юржыц Уладзімір Генадзьевіч
Яблонскі Зміцер Міхайлавіч
Якіменка Юлія Андрэевіч
Яловік Павел Ірэнішавіч
Ярмоленка Васіль Сцяпанавіч
Яфімовіч Юлія Паўлаўна
Яцэнка Вольга

У Магілёў завіталі рыцары

Па запрашэнні ТБМ імя Ф. Скарыны г. Магілёва да нас 27 лютага 2020 г завіталі рыцары з Менска. Два рыцары-шляхцюкі Юры Усціновіч і Алеся Пятроўскі наведалі дзве школы нашага горада, у якіх ёсьць класы з беларускай мовай выкладання. Гэта СШ № 1 і СШ № 34.

Госці расказалі пра эпоху рыцарства на Беларусі, пра традыцыі і ўзбраенне. Было паказана некалькі фізічных практикаванняў для загартоўкі сапраўднага ваяра, і ахвочыя шкаляры здолелі прынялу ўздзел у інтэрактыўным мерапрыемстве. І абавязкова быў паказаны рыцарскі двубой! Напрыканцы сустрэчы вучні і настаўнікі з задавальненнем памералі і фатографаваліся ў рыцарскіх даспехах. Чакаем паноў Юрася і Алеся зноў да нас у госці!

Алег Дзялячкоў,
Магілёў.

"Сітуацыя сур'ёзная, яе фінал адкрыты" Гучная прамова Ангелы Меркель пра змаганне з каранавірусам

Канцлер Германіі Ангела Меркель звязрнулася да немцаў у сувязі з пандэміяй каранавіруса ў свеце. Прамова нямецкай лідаркі здавалася вялікую напутніцасць ва ўсім свеце. Яе чытуюць вядучыя інфармацыйныя агенцтвы і карыстальнікі сацыяльных сетак.

"Радыё Свабода" апублікавала прамову цалкам.

"Каранавірус вельмі сур'ёзна змянія жыццё ў нашай краіне. Нашае ўяўленне аб штодзённасці, аб грамадскім жыцці, аб сацыяльным узаемадзеянні - усё гэта падвяргаецца выпрабаванню, як ніколі раней. Мільёны з вас не могуць хадзіць на працу, вашыя дзецы не ходзяць у школы і дзіцячыя сады, тэатры, кіно і крамы зачынены, і, што, напэўна, цікай за ўсё - усім нам не хапае асабістых сустрочачаў, якія мы ўспрымалі ў іншых абставінах як дадзенасць.

Вядома, у такой сітуацыі кожны з нас заклапочаны, мы задаёмся пытаннем, што будзе далей. Сёння я такім незвычайным чынам звертаюся да вас, таму што хачу распавесці, чым я як канцлер, а таксама мае калегі ва ўрадзе кіруемся ў гэтай сітуацыі. Гэта і ёсьць адкрытая дэмакратыя: мы прымаем палітычныя рашэнні пра змены і тлумачым іх. Мы стараемся тлумачыць нашыя дзеянні максімальная старанна і інфармаваць пра іх, каб унесці яснасць. Я цвёрда веру, што мы справімся з гэтай задачай, калі супрауды ўсе грамадзяне зразумеюць яе як сваю задачу.

Таму дазволю сабе выказацца так: ўсё сур'ёзна. І вы таксама паставаўце да гэтага сур'ёзна.

З часоў уз'яднання Германіі, не, з часоў Другой усясветнай вайны не было большага выкліку нашай краіне, пры якім так шмат залежала б ад наўшых сумесных салідарных дзеянняў.

Я хачу растлумачыць вам, на якім этапе развіцця зараз знаходзіцца эпідэмія ў краіне, распавесці, што робяць федэральны ўрад і дзяржаўныя структуры, каб абараніць усіх у наўшым грамадстве і паменшыць эканамічную, сацыяльную і культурную шкоду. Але яшчэ я хацела б данесці, чаму для гэтага нам патрэбныя вы і што можа зрабіць кожны з вас.

Аб эпідэміі - усё, што я скажу вам, заснавана на сталых кансультацыйных федэральнага ўрада з экспертамі інстытута Роберта Коха і іншымі навукоўцамі і вірусолягамі: ва ўсім свеце вядуцца інтэнсіўныя даследаванні, але да гэтага часу няма ні тэрапіі супраць каранавірусу, ні вакцыны.

Пакуль гэта так, можна зрабіць толькі адно, і гэта галоўнае ва ўсіх наўшых дзеяннях: запаволіць распаўсюджванне вірусу, расцягнуць яго на месяцы і такім чынам выйтрыца час. Час для таго, каб наўкуоўцы маглі распрацаваць лекі і вакцыну. Але перш за ўсё час для таго, каб мы маглі паклапаціца наилепшым чынам абы, хто захварэў.

У Германіі выдатная сістэма аховы здароўя, магчыма, адна з найлепшых у свеце. На яе можна спадзявацца. Але нават нашыя шпіталі будуть цалкам перагружаныя, калі ў самыя кароткі час у іх будзе дастаўлена шмат пачынтаў, у якіх каранавірусная інфекцыя пракае цяжка.

Гэта не проста абстрактныя лічбы статыстыкі, гэта нечыя бацькаў ці дзед, маці ці баўкуя, нечыя партнёры, гэта людзі. Мы - грамадства, у якім важнае кожнае жыццё, кожны чалавек.

Перш за ўсё ў гэтай сітуацыі я б хацела звязрнуцца да лекараў, медсёстраў і медбратаў, да ўсіх работнікаў нашых шпіталей і сістэмы аховы здароўя ў цэлым. У гэтай барацьбе вы змагаецца за нас на перадавой. Вы першымі сустракаецца з хворымі, бачыце, як цяжка пракаюць некаторыя выпадкі інфекцыі. І кожны дзень вы зноў бярэцца за працу і дапамагае людзям. Вы робіце вялікую справу, і я дзяяю вам за гэта ад усяго сэрца.

Такім чынам: задача палігае ў тым, каб запаволіць прасоўванне вірусу на яго шляху праз Германію. Выконваючы гэту задачу, мы павінны - і гэта жыццёва важна - засяродзіцца на наступным: па магчымасці абмежаваць гра-

мадскас жыццё. Вядома, у разумных межах, таму што дзяржава павінна функцыянуваць і далей, натуральна, мы захаваем забеспечэнне насельніцтва і захаваем эканамічную дзеянасць па меры магчымасця.

Але ўсё, што можа пагражаць людзям, ўсё, што можа пашкодзіць чалавеку або грамадству, мы павінны зараз абмежаваць.

Мы павінны паменшыць рызыку заражэння аднаго чалавека іншым, як толькі можам.

Я ведаю, наколькі сур'ёнымі аказаліся гэтыя абмежаванні ўжо зараз: ніякіх мерапрыемстваў, ніякіх кірмаў, ніякіх канцэртаў, перш за ўсё, ніякіх заняткаў у школах і ўніверсітэтах, ніякіх гульняў у дзіцячым садку і на дзіцячых пляцоўках. Я ведаю, як жорстка ўрывываюцца ў нашае жыццё і ў нашу дэмакратычную самавядомасць абмежаванні, пра якія дамовіліся федэральны і зямельны ўрады. Падобных абмежаванняў ніколі яшчэ не было ў рэспубліцы.

Дазвольце вас запэўніць: чалавек накшталт мяне, якому свабода перамяшчэння дасталася ў цяжкай барацьбе, можа знайсці апраудданне падобным абмежаванням толькі пры крайній неабходнасці. У дэмакратычнай краіне яны могуць быць уведзеныя толькі на вельмі сур'ёзны падставе і толькі часова - але зараз яны неабходныя, каб захаваць жыццё.

Таму ад пачатку тыдня ўведзены больш жорсткі памежны контроль і абмежаванне на ўезд з некаторых найважнейшых суседніх з намі краінай. Эканоміцы, буйным і дробным прадпрыемствам, крамам, рэстаранам, самазанятым ужо цяпер вельмі цяжкі. Наступныя тыдні будуть яшчэ цяжкі. Запэўніваю вас: федэральны ўрад робіць ўсё, што можа, каб змякчыць эканамічныя наступствы, і, перш за ўсё, захаваць працоўныя месцы.

Мы можам зрабіць ўсё неабходнае, каб дапамагчы нашым прадпрымальнікам і праца даўцам вытрымаць гэта цяжкае выпрабаванне, і мы зробім гэта.

Кожны можа быць упэўнены - забеспечэнне прадуктамі будзе гарантавана за ўсёды. І калі ў нейкі момант паліцы апусцелі, значыць, яны будуць запоўнены ізноў. Кожнаму, хто зараз ідзе ў супермаркет, я б хацела сказаць: рабіць запасы мае сэнс, так было за ўсёды. Але ў меру. Ліхаманкавая скупка прадуктаў, як быць, іх больш не будзе, бессэнсонаўная і, у рэшце рэшт, кожа пра адсутнасць салідарнасці з іншымі людзьмі.

І дазвольце мне сёння выказаць падзяку тым людзям, якім занадта рэдка дзяяюць. Тыя людзі, якія ў гэтыя дні сядзяць за касай супермаркетаў ці напаўнічаюць паліцы, робяць адну з найцяжкайшых працаў на сённяшні дзень. Дзякую, што застаяцца на пасадзе дзеля суграмадзян, праца даўцамы наўшы ўсіх іх, каб змякчыць эканамічныя наступствы, і, перш за ўсё, захаваць працоўныя месцы.

Зараз аб самым неабходным: усе дзяржавы будуть бессэнсонаўныя, калі мы не будзем выкарыстоўваць найбольш дзейны сродак супраць занадта хуткага распаўсюджвання вірусу: нас саміх. Віrus закрануў кожнага з нас без разбору, і зараз сапрауды гэтак жа без разбору мы павінны дапамагаць адзін аднаму. Перш за ўсё тым, што прымем праблему ўсур'ёзу. Не ўпадаць у паніку, але таксама ні на хвіліну не дапускаць думкі, што ад вас нічога не залежыць. Кожны на раҳунку. Патрэбныя наўшы агульныя намаганні.

Эпідэмія паказала нам, наколькі мы ўсё ўразліві і як залежны ад аbachлівых паводзін іншых. Але акрамя гэтага - як сумеснымі дзеяннямі мы можам абараніць і падтрымаць адзін аднаго.

Гэта залежыць ад кожнага. Мы не асуджаны і не павінны адхілена назіраць, як распаўсюджваецца віrus. У нас ёсьць супраць яго сродкі: мы павінны берагчы адзін аднаго і захоўваць дыстанцыю. Парады вірусолагаў адназначныя: больш ніякіх поціскаў рукі, грунтоўна

і часта мыць рукі, захоўваць дыстанцыю ад іншых людзей, па меншай меры, паўтара метра, і лепш за ўсё спыніць контакты з людзьмі вельмі стала геку, таму што менавіта яны знаходзяцца ў найблішай небяспечы.

Я ведаю, як цяжка выконваць гэтыя патрабаванні. Як раз у цяжкія часы мы хочам быць блізкай адзін да аднаго. Клопат для нас заўсёды выяўлялася ў шчыльнымі кантаکтамі дотыку. Але, на жаль, цяпер правільней прытрымлівацца адваротнага. І мы ўсё павінны зразумець: цяпер менавіта дыстанцыя - праява клопату.

Задзіці да некага з добрымі намерамі, неабавязковая падарожжа - усё гэта можа азначаць заражэнне, і ад гэтага цяпер трэба адмовіцца. Эксперты аргументаваныя кажуць: унукі не павінны зараз сустракацца з бабулямі і дзядуліямі.

Тыя, хто пазбягае непатрэбных сустрэч, дапамагаюць ўсім, хто цяпер у шпіталях клаопіцца пра пацентраў, колькасць якіх толькі расце. Так мы ратуем жыцці. Гэта для многіх будзе цяжка, і таму зараз мы нікога не павінны пакідаць у самоце, мы павінны паклапаціца пра тых, каму патрэбныя спачуванне і падтрымка. Мы - сэм'і і грамадства - знайдзем іншыя спосаб падтрымліваць адзін аднаго.

Ужо цяпер паўсталі мноства креатычных спосабаў супрацьстаяць вірусу і яго сацыяльным наступствам. Ужо цяпер унукі запісваюць падкасты для бабуляў і дзядуліяў, каб тыя не адчувалі сябе самотнымі.

Мы ўсё павінны знайсці спосаб паказаць дружжалюбны жэст і разуменне: скайп, тэлефонныя размовы, эмэйлы а, можа, наогул зноў пачаць пісаць лісты. Но пошта працуе. Мы чуем пра выдатныя прыклады дапамогі суседзям сталага веку, якія не могуць самі хадзіць на закупы. Я ўпэўненая, узімкне яшчэ шмат новага, і мы, як грамадства, пакажам, што мы нікога не пакідаем у бядзе.

Я звязтаўся да вас: прытрымлівацца правілаў, вызначаных на бліжэйшы час. Мы, як урад, увесі час будзем правяраць, што можна выправіць, што яшчэ неабходна зрабіць. Сітуацыя развіваецца, і, застаючыся ў ёй, мы павінны вучыцца, каб у любы момант змяніць ражэнне і рэагаваць іншымі спосабамі. І ўсе нашыя дзеянні мы будзем тлумачыць.

Таму я прашу вас: не верце чуткам. Вेце толькі афіцыйнымі паведамленнямі, якія мы будзем перакладаць таксама на многія іншыя мовы.

Мы - дэмакратыя. Мы жывем не прымусам, а агульнымі ведамі і салідарнасцю. Гэта гістарычная задача, і з ёй можна справіцца толькі сумесна.

Я абсалютна ўпэўненая, што мы перададолем гэты крызіс, але наколькі вялікі будець ахвяры? Колькі любімых людзей мы страцім? Гэта шмат у чым залежыць ад нас. Мы можам дзейнічаць рашуча і салідарна. Мы можам прыняць абмежаванні і падтрымліваць адзін аднаго.

Сітуацыя сур'ёзна, яе фінал адкрыты. Гэта значыць, ён будзе залежаць, у прыватнасці, ад таго, як дысцыплінавана кожны з нас выконвае праўлы.

Нават калі мы яшчэ ніколі не перажывалі нічога падобнага, мы павінны паказаць, наколькі шчыра і разумна мы можам сябе паводзіць і гэтым ратаваць жыцці. Гэта залежыць ад

(Працяг. Пачатак у папяр. нумарах.)

БАЛАДА ВАСІЛЯ КАВАЛЯ
(17.08.1907 - 29.10.1937)

У сутарэннях нач і лязганне жалеза,
Лядовы рып дзвярэй, і крыкі, і стральба.
І бачыш крыж, і чуш гукі паланэза,
І дыхаць не дае, нібы пятля, журба.

І ты ляжыш, нібы ў труне, у сутаренні,
Не разумееш: ці жывы, ці ўсё ж памёр?
І дымам пахне родны шэры свет асені -
На вуліцы ўжо цэлы дзень гарыць касцёр,

Дзе попелам становіцца раманы, вершы,
Якіх жашч ніхто ніколі не чытаў.
І краты, нібы павуціну, не парвеш ты,
Хоць сотню раз
парваць ты краты спрабаваў.

У цемры чуеш крокі. Па цябе ідуць.
І гэта смерць твая. Ты не баішся смерці.
І сыдзе нач, ды зоры ў небе не памруць.
І кроў тваю з сябе забойцам век не сцерці.
29.10.2017 г.

БАЛАДА ЗАІРА АЗГУРА
(15.01.1908 - 18.02.1995)

Камень халодны, нібы вечны лёд,
Але ў тваіх руках ён ажывае,
Цяплеючи, святлеючи, як мёд
У кветках тых, куды пчала лятае.
І ад цябе жыццё ў камень ідзе,
Нібы ад сонца ў белы свет праменне.
І ўжо выходзяць постасці людзей
З тых камянёў, якія ўжо каменем
Не будуть болей на зямлі, якая
І для цябе, як і для ўсіх, святая,
Бо гэта беларуская зямля,

Віктар Шніп

БЕЛАРУСКІ ПАНТЭОН

Балады крыві і любові

Якая поіць чысціней крыніцаў
І любіць у нябесах жураўля
Не менш чым у руках сваіх сініцу.
І ты сядзіш сярод скульптур, як Бог,
Які стаміўся ад стварэння свету,
Але які стварыць усё-ткі змог
Зямлю, людзей і пчол для кветак...

25.10.2008 г.

БАЛАДА ЯЎГЕНІІ ПФЛЯЎМБАЎМ
(1.11.1908 - 13.01.1996)

За мужам у Сібір... А для чаго? Ці трэба?
Пытанні, нібы снег, ля сэрца растаюць.
А над табою чорнае, як воран, неба,
І ўдзень, і ўночы сумна плачуць і пяноць
Ваўкі і людзі, і таму навошта вершы
Пра родны край, якога ў нас амаль няма,
Але ўсё ж да яго праз вершы ўсё ідзеш ты
І прыйдзеш, бо задушыцца крывай зіма...

...І будзеш з мужам ты, нібыта за сцяною
Схаваная, хаваючы ў сваёй душы
Жаданне грэшнае: не толькі быць жаною,
А быць паэткаю, распятай на крыжы
Паэзіі, якія вечнасць не шукае,
Ды застаецца вечнаю, як гэты свет,
Дзе, нават паміраючы, не памірае,--
Пакутуе ў сваёй паэзіі паэт...

...І пішаць верш,
хаваючы, як грэх, ад мужа,
Пра родны край,
які ў нас ёсьць, дзе ты жывеш,
І белая папера прад табой, як сплюшка,
І пралятае праз яе, як куля, верш...

28.06.2008 г.

БАЛАДА ЮРКІ ЛЯВОННАГА
(29.07.1908 - 29.10.1937)

Уладарыла нач у двары.
Ты пісаў, і чыталі сябры,
І суседзі чыталі, і мама:
"Кожны з нас на зямлі толькі госць:
Гэта - вечная радасць і драма...
Як па медных дратох тэлеграма -
Прамільгніце пра маладосць..."

Прамільгнула твоя маладосць,
І жыщё прамільгнула таксама.
Толькі ты на зямлі не як госць
Быў і жыў, і застаўся, і драма
Засталася твоя, як і вершы

ПЕРАЛІВЫ

ЮРКА
ЛЯВОННЫ

Засталіся на роднай зямлі,
За якую не ў бітве памрэш ты,
А застрэляць цябе халуі.

Ты ідзеш па сцяжыне, якая
Упіраецца ў нач і ў сцяну.
І ўжо той, хто ў цябе тут стравяе,
Сабе гэтым майструе труну,
Бо на свеце жыве ён як госьць.
І ў яго ёсьць таксама матуля.
Як у сэрца твяліяціць куля,
Прамільгніце яго маладосць...

29.10.2017 г.

БАЛАДА МІХАСЯ БАГУНА
(9.11.1908 - 17.02.1938)

...Ты прыпомніў дарогі Айчыны
І не ўспомніў дарогі другой,
Ля якой бы бярозы й рабіны
Так цвілі невыказнай журбой.
Можа зналі яны, што дадому
Ты ніколі не вернешся ўжо
І не скажаш "кахаю" нікому
І "абрыдла" для жніўных дажджоў
Ты не скажаш, бо тут у Сібіры
Беларускасць тваю і цябе

Сцерагуць, як агонь, канваіры
І смяюцца тут з тых, хто ў журбе
Па дарогах далёкай Айчыны,
Для якой ты сябе аддаваў,
Каб шумелі бярозы й рабіны
Весялей, каб не лезла трава
На забытая людствам магілы,
І каб роднае слова жыло,
І бусловыя бялоткія крылы
Нам прыносілі ўвесну цяпло...
У снягах паганае чужына,
Разрываецца сэрца ў грудзях,
І крывёю на снезе рабіна
Чырванее, знікае ў снягах.
Ды не знікне ніколі Айчына
Ні ў сібірскіх снягах, ні ў вяках...

21.09.2008 г.

БАЛАДА СЯРГЕЯ ДАРОЖНАГА
(25.02.1909 - 19.07.1943)

*Беларусь больш не стане крыжам
Пры дарозе з Хрыстом распятым.
С. Дарожны*

Палымніе касцёр у турэмным двары -
Гэта проза і вершы, і заўтрашні дзень
І тваёй, і маёй Беларусі гарыць.
І пайзе па зямлі дыму згубнага ценъ
За твайм цянгіком на скрываўлены ўсход,
Дзе будуеща горад на белых касцях.
Над табою нябёсы чужыя, як лёд,
І навокал снягі і лісы - у снягах...

Ты не можаш паверыць,
што шлях твой - не сон,
Што табе толькі сёння прысніўся чамусь.
А задрэмлеш на міг: бачыш жыта і лён,
Курганы і азёры, і ўсю Беларусь,
Для якой ты пісаў, для якой ты і жыў,
Каб заўсёды яна, расквітнёшы, жыла,
Каб на нашых магілах стаялі крыжы,
Не трава забыцца палымнела - расла...

Дагарае касцёр у турэмным двары,
Попел шэры, як снег, уздымаюць вяtry,
І ляціць шэры попел не ў неба да зор,
Узляцеўши, вятаецца зноў у касцёр,
Каб ізноўку гарэць, і гарэць, і гарэць,
І бясконца праз нашае Заўтра ляцець...

16.05.2009 г.

(Працяг у наступным нумары.)

Для беларускай культуры XXI ст. характэрны спад цікаласці да аматарскай тэатральнай творчасці - шмат у чым таму, што арганізацыя вольнага часу сучасным чалавекам іншая, чым у мінульым стагоддзі. У святле гэтых аб'ектаўных аbstавін асабліва значэнне набывае досвед, прыклад і асоба Валянціна Іванавіча Ермаловіча (1925-2004) - выдатнага дзеяча народнага тэатра, прапагандыста беларускай мовы, рэжысёра, акцёра, педагога, шчырага сябра ТБМ, ветэрана Вялікай Айчыннай вайны.

У 1950 г. В. Ермаловіч скончыў Беларускі тэатральна-мастакскі інстытут (курс лаўрэата Дзяржжаўнай прэміі СССР, народнага артыста БССР К.Н. Саннікава). Служыў акцёрам Пінскага (1950-1954) і Магілёўскага (1954-1956) абласных драматычных тэатраў, дзе пераважна іграў харектарныя ролі: Нелькін ("Вяселле Крэчынскага" А. Сухава-Кабыліна), Бойка ("Зямны рай" С. Васільева), Андрэй ("У добры час!" В. Розава), Сева ("Іван Рыбакоў" В. Гусева) і інш. Асабліва значнай для сваёй творчай біографіі артыст справядліва лічыў ролю Пяптра ў спектаклі "Апошня" М. Горкага на пінскай сцэне.

З 1956 па 1985 гг. В. Ермаловіч выкладаў у Магілёўскім культурана-асветніцкім вучылішчы імя Н.К. Крупскай, адначасова паспяхова ажыццяўляючы мастакае кірауніцтва аматарскім тэатральнымі калектывамі г. Магілёва і Магілёўскай вобласці. Выбар народнага тэатра як прасторы творчай самарэалізацыі быў для В. Ермаловіча зусім не выпадковым. Рэжысёр успамінаў: "У часы маіго дзяянства людзі вельмі захапляліся мастакай самадзейнасцю, спектаклі ставіліся ледзь не ў кожнай вёсцы. Бацькаў брат Іосіф, мой старэйшы брат Мікола, іншыя хлопцы і дзяўчыны збіраліся на вечарах у нашай хате, развучвалі п'есы. Рэпетіравалі, ставілі спектаклі". Неабходна адзначыць, што роднымі братамі Валянціна Іванавіча Ермаловіча былі гісторык, літаратуразнаўец, лаўрэрэт Дзяржжаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Мікола Іванавіч і настаўнік беларускай мовы і літаратуры, партызан-падпольшчык, кавалер ордэна Чырвонай Зоркі Лявон Іванавіч.

У Магілёўскім народным тэатры Палаца культуры завода штучнага валакна ў 1961-1969 гг. В. Ермаловіч паставіў спектаклі "Хто смеяцца апошнім?" К. Крапіві, "На крутым павароце" К. Губарэвіча, "Гаўроны Брэсцкай крэпасці" А. Махнача, "Мурый бор" І. Ісаачэнкі, "Купалінка" ("Паўлінка" і "Прымакі") Я. Купалы і інш.

У 1971-1977 гг. рэжысёр кіраваў тэатральнымі калектывамі медыцынскіх работнікаў Магілёўскай абласной псіхіяtryчнай бальніцы. У Краснапольскім народным тэатры ў 1978-1992 гг. ён ажыццяўляў пастаноўку спектакляў "І змоўкі птушкі..." І. Шамякіна, "У новым доме" І. Мележа, "Людзі

ТЭАТР З БЕЛАРУСКІМ СЭРЦАМ

Да 95-годдзя з дня нараджэння Валянціна Ермаловіча

і д'яблы" К. Крапіві, "Паўлінка" Я. Купалы, "Таблетку пад язык" А. Макаёнка, "Вечар" А. Дудараўа, "Васа Жалязнова" М. Горкага, "Чалавек з мядзведжым тварам" І. Чыгрынава, "Стогны душы" паводле М. Гарэцкага, "На дарозе жыцця" Я. Коласа і інш. З 1993 па 1998 гг. В. Ермаловіч служыў рэжысёрам непаўторнага ў сваім родзе Бялыніцкага народнага тэатра юнага гледача, дзе інтэрпрэтаваў на сцэне наступныя творы: "Модны шляхцок" К. Каганца, "Дагарэла свечачка..." А. Петрашкевіча, "Трыбунал" А. Макаёнка і інш.

Валянцін Іванавіч Ермаловіч у сваёй рэжысёрскай творча-

У 1992 г. В. Ермаловіч заснаваў у Магілёўскім гарадскім Цэнтры культуры і вольнага часу народны тэатр "Валянцін", якім кіраваў да апошняга дня свайго жыцця. З калектывам рэжысёр увасобіў сцэнічныя працы "Пан міністр" Ф. Аляхновіча, "Юбілей" А. Чэхава, "На чорных лядах" паводле В. Быкава, "Пінская шляхта" В. Дуніна-Марцінкевіча, "Дзяды" А. Міцкевіча, "Калізей" М. Матукоўскага, "Дачка волі" М. Карпачанкі, "Сімфонія гневу" В. Шашалевіча, "Камедыя" У. Рудава паводле К. Марашэўскага і Ф. Аляхновіча і інш. Пры тэатры "Валянцін" быў створаны монастырь, дзе В. Ермаловіч як майстар мастакага слова выконваў літаратурныя спектаклі "Жыціе Ефрасінні Полацкай" С. Законнікава, "Польмы кахання" Л. Рублеўскай, "Чаго жыў?" паводле А. Дудараўа, "Новая зямля" Я. Коласа, "Лебядзіна песня" А. Чэхава і інш.

чыкам твораў драматургаў-сучаснікаў (А. Петрашкевіч, Л. Рублеўская, І. Ісаачэнка, М. Карпачанка і інш.), зрабіў унёсак у развіццё формы монаспектакля ў беларускім тэатры. За 58 гадоў плённай працы В. Ермаловіч паставіў і аформіў 215 драматычных спектакляў, быў уганараваны прэміяй Ленінскага камсамолу (1986) і

жысёра самадзейнага тэатра з акцёрамі, працы з драматургам, рэжысёрамі літаратурна-мастакай кампазіцыі. Надзвычай актуальны сёння такі навучальны дапаможнік для практикавання аматарскага тэатра ў Беларусі.

17 сакавіка 2020 г. выдатнаму майстру споўнілася 95 гадоў. Памяці рэжысёра і педагога прысвечана кніга ўспамінай яго родных, сяброў і вучняў "Ачышчэнне душы" ("Кнігазбор", 2014). У г. Магілёве, на даме № 46 па вуліцы Першамайскай, дзе ў пасляваенныя гады жыў Валянцін Іванавіч з сям'ёй, была ўсталявана мемарыяльная дошка яго памяці (скульптар - сябар Саюза мастакоў Беларусі У. Конанаў). Урачыстае адкрыццё адбылося 4 верасня 2015 г. і было прысвечана 90-годдзю В. Ермаловіча. Сродкі на ўсталяванне мемарыялу былі сабраныя сіламі каля 500 чал. з Беларусі, Расіі, Украіны і Польшчы, сярод

якіх прафесар Я. Мірановіч (г. Беласток), пісьменнік В. Казакоў (г. Москва), дацэнт С. Кагамлык і актрыса А. Дудзіч (г. Кіеў).

Зміцер Ермаловіч-Дашчынскі, тэатразнаўец.

Фота з асабістага архіва аўтара:

1 - Валянцін Ермаловіч - артыст Пінскага абласнога драматычнага тэатра.

2 - Сцэна са спектаклем Бялыніцкага народнага тэатра юнага гледача "Трыбунал" А. Макаёнка. У цэнтры - В. Ермаловіч (Цярэшкі Калабок).

3 - Сцэна са спектаклем тэатра "Валянцін" "Сімфонія гневу" В. Шашалевіча. Першы справа - В. Ермаловіч (Салык).

4 - Мемарыяльная дошка памяці В. Ермаловіча.

Рэжысёр М. Макарцоў адзначаў: "У кожнай п'есе, якую выбіраў для пастаноўкі Валянцін Іванавіч, ён быў саўтарам драматурга: крэслі і перарабляў текст, дапісваў пралог і маналогі, уносіў свежую, жывую плынь у п'есу, ад чаго яна толькі выигравала. Менавіта такі падыход да драматургіі з'яўляўся значнай часткай яго рэжысёрскага наставарства і непаўторнасці. Не палохаўся ён масавых спектакляў, гістарычных палотнаў, якія патрабавалі вялікіх пастановачна-рэжысёрскіх намаганняў. Наадварот, ён імі захапляўся і ўдала ўплятаў у іх фальклорныя матывы. [...] Амаль ва ўсіх спектаклях Валянцін Іванавіч прымаў удзел і як артыст. Панароднаму маляўнічым, сакавым, жыццёўкім створаныя ім вобразы Пустарэвіча ў купалаўскай "Паўлінцы", Васіля - у дудараўскім "Вечары", Цярэшкі - у макаёнкаўскім "Трыбунале"..."

сці аднавіў беларускі традыцыйны сінтэтычны тэатр, наноў адкрыў драматургію Беларускага нацыянальнага адраджэння XIX - XX стст. (К. Каганец, Ф. Аляхновіч, М. Гарэцкі, Л. Родзевіч, В. Шашалевіч і інш.), стаў першым пастаноўш-

цвленнем Заслужанага работніка культуры БССР (1988). Рэжысёр і педагог збіраўся, але не паспеў скончыць і выдаць кнігу "Запіскі рэжысёра народнага тэатра", у якую павінны былі ўваіці раздзелы, прысвечаныя працы рэ-

"Магілёўскія мастакі" ад Святланы Строгінай

22 лютага 2020 г. для сябраў ТБМ імя Ф. Скарыны г. Магілёва ў музеі В. Бялыніцкага-Бірулі наш шаноўны сябар, загадчыца музея Святланы Строгіна прачытала цікавую лекцыю "Выяўленчае мастацтва Магілёўшчыны". Лекцыя была прысвечана мастакам, якія жылі на Магілёўшчыне, якімі захапляліся і ганарыліся. Пра творчасць магілёўскіх мастакоў А. Бархаткова, Н. Воранава, Э. Карповіча, яскравых магілёўцаў, якія пакінулі на зямлі Беларусі свой зорны след. Таксама пасля лекцыі адбылася сустрэча з мастаком Аляксандрам Суворавым і наведванне яго персанальнай выставы "Горад сонца".

Антон Стэфанавіч Бархаткоў нарадзіўся 1915 ў вёсцы Шчаглоўка, Касцюковіцкі раён - беларускі жывапісец, заслужаны дзеяч мастацтва Беларусі. Вучыўся ў Маскоўскім мастацкім інстытуце імя Сурыкова. Вучань і праадаўжальнік традыцый В. К. Бялыніцкага-Бірулі. Сыны Антона Стэфанавіча - Вітольд (у гонар В. К. Бялыніцкага-Бірулі) і Ігар - таксама сталі прафесійнымі мастакамі-рэалістамі, такім чынам стварыў сапраўдную мастацкую дынастыю.

А.С. Бархаткоў аўтар шырокавядомых карцін: "Партрэт В. К. Бялыніцкага-Бірулі", "Ганачак", "Першая песенька", "Поўдзень на сенакосе", "Вясна на Нёмане", "Красавіцкі дзень", "Вясна", "Сіня цені", "Апошні прамень", "Бэз", "Залатая восень", "Любімая дубы Якуба Коласа. Мікалаеўшчына" і шмат іншых. Яго творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, музеі сучаснага выяўленчага мастацтва ў Менску, музеях Магілёва, Гародні, Гомеля, Бялынічай, Касцюковічай.

Заслужаны дзеяч мастацтва БССР Натан Майсеевіч Воранаў нарадзіўся ў 1916 годзе ў Магілёве. Вучыўся ў Віцебскім мастацкім тэхнікуме ў выкладчыку Івана Ахэмчыка і Фёдара Фогта, потым у Інстытуце жывапісу, скульптуры і архітэктуры імя Рэпіна ў Ленінградзе. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны - пасля падрыхтоўкі ў артылерыйскім вучылішчы ў Кастраме камандаваў артылерыйскай батарэй, потым - звязам разведкі. Не раз быў паранены, на некаторы час страціў зрок. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, ордэнам

Айчыннай вайны II ступені, медалём "За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941-1945 гг." і інш. Выкладаў маляванне і чарчэнне ў сярэдніх школах Магілёва, на кафедры ма-люнка і жывапісу БДТМІ. Дацэнт. Сябар секцыі жывапісу Саюза мастакоў БССР, выконваў абавязкі старшыні Саюза мастакоў БССР. Працаў у розных жанрах стан-ковага жывапісу. Найбольш вядомыя творы прысвечаны падзеям Кастрычніцкай рэвалюцыі і барацьбе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Створыў партрэты беларускіх кампазітараў Я. Цікоцкага, У. Кандрусеўчы, групавы партрэт фехтавальшчыц ("Беларускія "мушкецёры"); лірычныя і індустрыйныя пейзажы, нацпрморты.

Беларускія мастацтвазнаўцы лічаць, што Н. Воранаў быў верны ідэалам свайго часу і прытрымліваўся ў творчасці асноўных догмаў сацыялістычнага рэалізму... Аднак творчасць Натана Майсеевіча выходзіла за рамкі гэтага метаду. Захоўваючы ідэалагічную аснову афіцыйнага мастацтва, у жывапісна-пластычным вырашэнні сваіх карцін ён творча пераасэнсоўвае спадчыну імпрэсіянізму, а таксама постімпрэсіянізму. Такое спалучэнне розных мастацкіх традыцый і бяспрэчнага таленту каларыста робіць асабліва прывабнай творчасць мастака і для сучаснага гледача. У творчасці Н. Воранава, бачна дзве лініі: "грамадска-палітычную" і прыватную, камерна-інтymную. Творы Н. Воранава захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў, у фондах Беларускага саюза мастакоў, у Музее гісторыі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта фізічнай культуры, у прыватных калекцыях Беларусі і замежных краін.

Магілёўшчына багатая на таленты. Знаёмства з кожным таленавітым чалавекам - гэта радасць адкрыцця. Такім адкрыццем стала сустрэча з мастаком Аляксандрам Суворавым. Аляксандар Браніслававіч Сувораў нарадзіўся ў Магілёве ў 1957 годзе, скончыў сярэднюю школу № 3, Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут (зарэгістраваны Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў). Накірункі яго дзейнасці - станкавы жывапіс, графіка, манументальная мастацтва. З 1995 года Аляксандар Сувораў у складзе Беларускага саюза мастакоў. Яго творчы шлях пачынаецца з 1980 года. Зроблена многа, але ўлік сваіх прац і дасягненняў мастак не вядзе (былі персанальні выставы, удзельнічаў у шматлікіх агульных праектах). Творы захоўваюцца ў Музее сучаснага выяўленчага мастацтва ў Менску, Ма-

глёўскім абласным мастацкім музеі імя П. Масленікава, Шклоўскім краязнаўчым музеі, а таксама ў прыватных калекцыях краін Еўропы і Амерыкі.

Энергетыка ў музеі станоўчая, яна спрыяла шчырай размове аб вечным - аб мастацтве. Першое, што звяртае на сябе ўвагу пры знаёмстве з карцінамі Аляксандра Суворава, - гэта падмурок, на якім грунтуюцца сюжэты. А падмуркам служыць міфалогія - славянская, грэчаская, і не толькі. На міфалогіі мацуеца яго метафізічнае бачанне свету і быцця, часу і прасторы. Мастак падкрэслівае медытатыўныя бок жыцця, таму перавагу аддае спакойным, задуменным момантам.

Ва ўсіх творах Аляксандра Суворава

присутнічаюць сімвалічныя элементы з алегарычнымі канатацыямі. Найбольш частыя вобразы, якімі ён карыстаецца - марская ракавіна, музычныя інструменты, птушкі. Карціны Аляксандра Суворава ўводзяць гледачаў у стан унутранай засяроджанасці, сузірнанія. Глядач міжволі скіроўвае думкі ў гістарычнае і міфапаэтычнае мінулае, задумаеца над культурнымі каштоўнасцямі свайго народа, краіны.

Напрыканцы мерапрыемства пашчасціла пачуць музычныя творы на электронным аргане. Вялікі дзякую спадарыні Святлане Строгінай за выдатную праграму!

**Шымянкова Наталля.
Магілёў.**

Не ад Эзопа, а ад Язэпа

Выказванні

Ад млюснасці пачутага признання ў каханні да "ты мне абрыйд" - кароткі шлях.

Як знайдзеш сябе, пастараіся не губляць ніколі.

У большасці тонуць тыя, хто ўмее плаваць.

Шчыры вянок на пахаванні: "Вечная памяць ад удзячнай удавы".

Гісторыя - наука, якая не звяртае ўвагі на падзеі сёння, каб заўтра патрапіць вялікія намаганні і сродкі на пошкі ісціны гэтага дня.

Стронга любіць чистую воду, а не цывілізацыю, але цывілізацыя паядае стронгу з апетытам.

Варыўся ў саку сваіх проблем, толькі не кіпей.

Ён рыхтаваўся, каб пазнаць самую вялікую таямніцу ў свеце: уласную смерць.

Ён пайдзе людзей сваімі чистымі злістамі выступамі, як мутная дзіцячая сляза. І яму верылі.

Ніхто з нас не будзе такім, як іншымі хochaцца, і іншыя не будуть такімі, як нам хochaцца.

Ужо стары чалавек, але не разумее, што ў жыцці галоўнае: сэнс ці сэкс?

Разумны вучыцца, а дурань павучае.

Спадзяйвайся на лепшае, але памятай - горшае таксама не спіць.

Рана ці позна смерць нас усіх забярэ і не варта мроць, што можна ашукаць яе.

Лепш паміраць дома пад музыку з тэлевізара, чым у лякарні без дагляду.

Маё "я" мяне і губіць.

Права правам - артыкул для кожнага знойдзеца.

* * *

- Песя! - звяртаецца да вучня настаўніца. - Ты ведаеш, што людзі паходзяць ад малпаў?

- Усё можа быць, Ніна Іванаўна! - адказвае вучань. - Нельга паручыцца за ўсіх людзей. Адно я толькі ведаю, што паходжу ад суседа, бо мой пашпартны тата заўжды мне кажа: "Суседскае семя".

- Пяцро! Чаму ты ў адзін дзень атрымаў пяць двоек?

- Дык толькі пяць урокаў было.

Язэп Палубята.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўгіна.

Адрас для паштовых адправлений:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік,
Павел Сцяцко, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.
<http://nslowa.by/> <http://naszaslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbm-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.
Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 30.03.2020 г. у 17.00. Замова № 710.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.
Падпісны інಡекс: 63865.
Кошт падпіски: 1 мес.- 2,61 руб., 3 мес.- 7,83 руб.
Кошт у розницу: па дамоўленасці.